

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

7. Ad quem pertineat Thesaurus inuentus in fundo dotali? Et aduertitur
vsurarium, pignoratarium, vel vsufructuariumnudum, vel conductorem
non posse sibi retinere nisi tantum dimidiam partem, si ipse ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

ibi, proprietarius, & tit. 2.3. in fi. in quib. feud. amitt. lib. 2. feu:
Prædij item emphyteutici dominus non est emphyteu-
ta, sed proprietarius, siue is, à quo ille prædium in em-
phyteusin accepit, per text. express. in l. 1. §. ult. ff. si ager
vectig. id est, emph. petat. Consequitur ergo, thesaurum in
fundo feudali, vel emphyteutico, à tertio quodam inuen-
tum, ex semisse ad inuentorem, ex altero semisse ad pro-
prietarium, nequaquam verò ad vassallum, vel emphyteu-
tā spectare. Deinde ex l. Fruillus 7. §. Si fundum. vers. Non
magis ff. solut. matr. patet, thesaurum ab usufructuario, vel
alio quodam in fundo fructuario repertum in fructu non
computari: & propterea partem eius dimidiam domino
proprietatis tribuendam esse. Atqui vassallus in prædio
feudali, vt & emphyteuta in prædio emphyteutico, vsu-
fructum tantum obtinet, d. tit. 2. §. ult. lib. 2. F. & d. l. 1.
§. ult. ibi, fundum fruendum conduxerunt, ff. si ager ve-
ctig. ergo. Denique accedit vulgatum iuris axioma, actus
agentium ultra intentionem eorum nihil operari, l. Non
omnis. 19. in pr. vbi Bart. & DD. ff. de reb. cred. si cert. per.
Gom. var. res. lib. 1. c. 7. n. 4. vers. Sextio. Cor. lib. 3. Misc.
c. 15. n. 6. Cogat. var. res. lib. 1. c. 2. n. 2. Inter dominum autē,
qui prædium suum in feudum de tit. & ipsum vassallum,
siue clientem, id actum est, vt hic duntaxat usufructum
in prædio feudale haberet, d. tit. 2. in fin. lib. 2. feu. Simi-
liter, inter emphyteutam, & dominum concedentem
fundum suum in emphyteusin, id agi censetur, vt em-
phyteuta fundum in emphyteusin accipiens, eo facte vta-
tur, & fruatur, præalleg. l. 1. §. ult. ibi fundum fruendum ff.
Si ager vectigalis &c. Quare neque vassallus in prædio
feudalico, neque emphyteuta in prædio emphyteutico-
rio, ultra usufructum quicquam habet: ac proinde the-
saurum, quem in eiusmodi prædio inuenit, ex semisse
domino restituere compellitur: ex altero semisse sibi,
vt quis extraneus inuentor, vindicare potest, ex §.
Theaurus. & aliis iuribus supra allegatis: ergo, &c.

5. Verū licet hæc omnia ingeniose dicta sint, ego non
audeo recedere à cōmuni sententia. Dico itaque, quod quæ-
dam fudus duobus dominis subest, dimidium erit inuentoris
& altera dimidium inter illos ex æquo est diuidendum, tã-
quā inter dominos loci. Ex quo sequitur, si dominus vti-
lis (vt feudatarius, vel emphyteuta) inueniat thesaurum,
reddet domino directo tantummodo quartam partem, &
sibi referuabit alteram quartam partem, quatenus est in-
uentor, quod est contra Nauar. c. 17. n. 172. & quosdam
alios. Ratio est, quia idem est inuentor, & sic debetur illi
dimidium, & est etiā dominus loci ex parte, vnde ei de-
betur altera quarta: conductoris autem, & vltarij nulla
habetur ratio: quia nullo modo sunt domini. Idē dicen-
dum de pignoratore. Et idē Dicastillo, de iust. lib. 2. r. 2.
dis. 9. dub. 15. n. 416. asserit, in casu, de quo loquimur, in-
uentorem posse sibi retinere dimidium, quatenus inuentor
est; reliquum verò dimidium diuidendum esse inter cōdominos.
Quare, si ipse inuentor sit cōdominus, tres partes sibi
retinebit; duas, vt inuentor; tertiam, vt cōdominus. Porro
inter dominum directum, & vtile, diuidendam esse partem,
quæ ad dominum fundi spectat, docet Molin. disp. 5. 6. lo-
quens de fundo emphyteutico, quāuis alij DD. senserint
totum tradendum esse emphyteutæ. Ita Dicast. cui etiam
adde Rodriq. in sum. r. 2. c. 160. n. 3. sic asserentem: [Si la
tierra, donde se halla el thesaurio, tiene dos señores, vno
directo, y otro vtil, la mitad es, del que se halla, y la otra
mirad de los dichos señores. De à qui se sigue, que si el
señor vtil, como es el feudatario, el emphyteuta, halla el
thesoro, ha de dar al señor directo la quarta parte, y re-
feruar para si la otra, en quāto es señor de la dicha tier-
ra, y en quāto hallo el theforo, ha de lleuar la otra mi-
dad.] Ita ille. Vide etiam Megal. in p. 2. lib. 2. q. 2. n. 15. &
18. Lugo r. 1. de iust. 6. sect. 11. n. 120. Molinam de iust.
r. 1. disp. 5. 6. l. 1. lib. 2. c. 5. dub. 19. n. 61. & alios penes ip-
sos. Verū, cui cedat thesaurus in domo vendita ante
traditionē inuentus fuisse explicat Henric. Nebelirā dec.
for. li. 1. dec. 9. quæ citat Harpprecht. in ins. t. 2. §. 39. n. 15.

RESOL. VII.

Ad quem pertineat thesaurus inuentus in fundo dotali?
Et aduenturarius vsurarius, pignoratitium, vel usufructua-
rium nudum, vel conductorem non posse sibi retinere
nisi tantum dimidiam partem si ipse thesaurum inue-
nerit. Ex p. 9. r. 5. Ref. 6.

§. 1. **R**espondeo, partem, quæ domino fundi debetur,
pertinere ad vxorem, quoad dominium, vt ha-
betur expresse, l. Diuortio. §. Si fundum ff. solut. matr. Et
assignatur ratio; quia thesaurus non computatur inter
fructus agri: & ita docent ex Iuliperitis Molina r. de
primog. c. 23. & alij, quos citat, & sequitur Gattier. r. de
iust. p. 3. c. 26. n. 15. & 16. quibus adde Viric. Humium
in vol. 2. Treuterij super Pandect. disp. 18. thes. 2. q. 17. &
ex Theologis P. Molina disp. 56. quibus adde Turrian.
to. 2. disp. 43. dub. 2. n. 33. & Dicastillo. de iust. lib. 2. r. 2.
dis. 9. dub. 15. n. 417. sic aientem: [Aduertendum est,
vsurarium, pignoratitium, vel usufructuarium nudum,
vel conductorem, non posse sibi retinere, nisi tantum
dimidiam partem, si ipse inuenit thesaurum: neque
enim habet dominium sufficiens, ratione cuius possit si-
bi reliquum retinere. Ex quibus colligitur, thesaurum
inuentum, in fundo dotali pertinere ad vxorem, quoad
eam partem, quæ debetur domino fundi: quāuis enim
fundus dotalis pertineat ad virum, quoad usufructum,
nihilominus simpliciter est vxoris, cū thesaurus non
computetur inter fructus agri, ac proinde disoluto ma-
trimonio ant factō diuortio cedit vxori, quoad eam
partem, l. Diuortio §. Si fundum ff. solut. matr.] Ita ille,
qui citat Vasq. Aragon. & alios.

2. Sed non deseran hic apponere verba Io. Guidij,
r. de minerab. lib. 3. tit. 1. o. n. 22. sic asserentis: [Quid, si
maritus in fundo dotali inuenit thesaurum, an sibi
acquirat, an verò teneatur restituere vxori? Respon-
ditur, quod acquirit sibi dimidiam partem debitam inuentori: alia
verò dimidia, quæ ratione rei debetur, est vxoris, quam
teneatur maritus ipsi restituere soluto matrimonio. Ita
dicit Bart. in l. Diuortio §. Si fundum ff. solut. matr. & ibi
Ias. in vlt. not. & Ang. Arct. in §. Theaurus. Insi. de ver.
dici. & ita concordantur Gloss. de thesaur. & in d. §.
Theaur. & idem dicit Io. de Platea in d. l. in fi. 1. col. Ex
ratio est, quia acquisitio thesauri cautatur, & regulatur
à verò dominio non cōmutabili, non autem à dominio
commutabili, prout est in viro, qui dominus est fundi
dotalis commutabiliter, vt l. Doce cancellā C. de rei vend.
& idē restituet thesaurum soluto matrimonio pro di-
midia, tanquam inuentum in alieno, d. §. si fundum.]
Hucusque Guidius. Quæ omnia, vt Iuriconsultis Theo-
logos addamus docet Filliuc. r. 2. r. 31. c. 6. n. 138. Molinā
de iust. matr. disp. 56. & Trullench. in Decal. 1. lib. 7.
c. 2. dub. 8. n. 5. cum Dicastillo lib. 2. r. 2. disp. 9. dub. 15.
n. 207. & Rebello p. 1. lib. 1. q. 15. sect. 2. n. 13.

3. Sed hanc sententiā ego admitto cum Megala in p.
2. lib. 2. q. 2. n. 20. cū duabus limitationibus. Primò, vt
tunc tantum maritus, constante matrimonio, habeat
vsu, & administrationē portionis thesauri, qui perti-
net ad dominum, quando sustinet onera matrimonij: nã
dū dos ibi esse debeat, vbi sunt onera matrimonij, vt ha-
betur in l. si is qui ff. de iur. dot. sicut maritus tunc dotis
vsu, & administrationem habere non debet, per dictā
l. si is qui & per dictā à Paulo de Castro in l. de diuisione.
n. 13. ff. solut. matr. & à Ias. ibi, in n. 2. ita nec etiā habere
debet administrationē portionis dicti thesauri, quæ ra-
tione ipsius dotis ad ipsum spectat. Secundo, dictum li-
mita, non habere locum in casu, quo dotalis fundus ita
æstimatur marito in dotē datus esset, vt in casu restitu-
tionis dotis, sit in electione illius, an velit fundum, vel pre-
tium eius restituere: nam, cū talis æstimatio faciat em-
ptionem, & maritus rei dominium per illā consequatur,
97

vt ex l. *Quoties* & *ibi Salicetus C. de iur. dot.* portio illa, quæ fundi domino debetur, non ad uxorem, sed ad maritum, tanquam ad verum dominum, pertinere debet. Sed fecus erit, si electio uxori seruata sit, cum tunc non transferatur dominium, vt in l. *Quoties*, & in l. *si inter virum C. de iur. dot.* & in l. *1. C. de fund. dot.*

RESOL. VIII.

*Ad quem pertineat Theſaurus inuentus à filiofamilias?
Et an huiusmodi inuentor, post mortem patris teneatur
fratribus communicare Theſaurum?
Et docetur, quod Theſaurus inuentus à cane, vel alio ani-
mali domino canis acquiritur, quoad eam partem, quæ
inuentori quæretur. Ex p. 9. tr. 5. Ref. 7.*

§. 1. **A**D hunc casum sic respondet Guidius *tract. de mineralibus, lib. 3. tit. 10. q. 32. n. 38.* [Quæro, quod si filiusfamilias inuenit theſaurum, an sibi, an patri acquiratur? Marianus Socinus in *praallegato art. 9. 2.* dicit, quod acquiratur nobis theſaurus per illos, quos in potestate habemus, vt filios, vt l. *si is, qui in alien. in princip. ff. de acq. rer. dom.* Et quod ita communiter Glossa, & Doctores dicunt, quod, quoad filium in potestate patris, patri quæretur. Tamen dicit ipse, se arbitrari, quod ista conclusio procedat de iure digestorum, quo casu omnia quaerita per filium, exceptis castrenſibus, vel quasi castrenſibus acquirantur patri, l. *placit. ff. de acq. her.* Sed iure Codicis hoc fortè non procederet: quia, cum talis inuentio videatur facere peculium aduentitium, & non profectitium, merito videtur talis theſaurus quæri pro parte, pro qua filio per inuentionem acquiratur, & esse quoad proprietatem ipsius, & quoad usufructum patris sui, vt *C. de bon. qualib. & C. de bon. matern. per totum*: & subdit hanc esse singularem, & nouissimam considerationem, & magni effectus: quia huiusmodi inuentor post mortem patris non teneretur fratribus communicare talem theſaurum, per l. *fin. C. de collat.* [Hæc omnia Guid. qui postea, n. 44. docet, quod theſaurus inuentus à cane, vel alio animali, domino canis acquiratur, quoad eam portionem, quæ inuentori quæretur. Et citat Florianum in l. *si auis ff. de usufruct.*

RESOL. IX.

*Ad quem pertineat Theſaurus inuentus à seruo?
Et quid, si duorum seruus in fundo vnus ex dominis
Theſaurum inuenit, an totus domini fundi sit?
Et quid est dicendum, si aliquis sit seruus, & vnus in eo
habeat usufructum, alter verò proprietatem, & ipse
theſaurum inueniat, cui acquiratur? Ex p. 9. tr. 5. Ref. 8.*

§. 1. **P**ertinet optime hanc difficultatem P. Turrian. in 2. 2. tom. 1. *disp. 43. dub. 2. n. 23.* vbi sic ait: [In *l. si qui ff. de acq. rer. dom.* ponitur dubium, quid faciendum sit, quando seruus aliquorum inuenit theſaurum in agro vnus illorum dominorum, & dicitur, dubitandum non esse, partem, quæ cedit domino, esse illius, cuius est fundus.

2. Difficultas verò est, an pars, quæ cedit inuentori, si diuidenda inter omnes dominos serui illius, quod non videtur certè diffinire Consultus? Habentur enim ibi hæc verba: [Verum an aliquid ferat alter socius, videndum est, & nunquid simile sit, atque cum stipulatur seruus iussu vnus domini, aut per traditionem aliquid accipit, vel nominatim alteri, quod magis dici poterit.] Quæ omnia verba, aliqui putant per interrogationem legenda. Dubia ergo videtur mansisse mens Consulti. Glossa quidem ibi, vttramque sententiam sub diffinitione videtur tradere, & videbitur alicui solo considerato

iure naturali, dicendum partem inuentoris diuidendam esse inter dominos illius, sed quod bona serui plane sint domini, si vnus tantum sit dominus, vel dominorum, si plures sint. Et hæc omnia docet Turrianus *loc. cit.*

3. Sed Eminentissimus Cardinalis Lugo *de iust. tom. 1. disp. 6. sect. 1. n. 124.* dissentit à Turriano, & docet, partem illam inuentori obuenientem omnibus acquiri, quia, quod seruus acquirat, domino acquirat: si autem plures sint domini, omnibus acquirat: neque enim in illa inuentione censetur magis nomine illius, quam illorum inuenisse, cum non ad inueniendum theſaurum, sed ad laborandum destinatus fuerit à domino illo. Quare non est, sicut si eius iussu, & nomine stipulatus fuisset, sed, sicut si missus ab eodem domino ad aliquem locum, in ipso itinere gemmam inuenisset, vel donum magni pretij, quod certè omnibus acquireret, cum non fuisset ad illud lucrū ab illo domino deputatus, sed ad aliud negotium peragendum. Quod autè ea fossio, vel iter, occasio lucri fuerit, nihil refertur, si mercenarius iussu domini labore in agro, & ibi casu Theſaurum inuenisset, dimidia pars inuentori respondens, non agri domino, cuius iussu ibi laborabat, sed mercenario competere. Quod verò ager sit illius domini, facit, quod dimidia pars ei correfpondeat, non verò quod inuentio, vel portio inuentioni respondens ei competat. Quare illud lucrum, quoad eam partem, eredo omnibus dominis ex æquo acquiri, si ex æquo sint domini illius serui.

4. Ego verò vttramque sententiam probabilem esse puto: & idem Io. Guidius *tr. de mineralib. lib. 3. tit. 10. q. 34. n. 42.* sic ait: [Quid, si communis seruus theſaurum inuenit? Respondeo, quod si in alieno prædio inuenit, theſauri portio, quæ inuentori quæritur, omnibus dominis pro ea parte, pro qua quisque dominus est, acquiratur, l. *si is, qui de acq. rer. dom.* Si verò seruus communis in fundo vnus ex dominis theſaurum inuenit, totus acquiratur illi domino, in cuius fundo theſaurus est inuentus, vt *d. l. si is, qui de acq. rer. dom.* secundum intellectum Glossæ, qui fuit intellectus Azor. in *Summa, C. de theſ. lib. 10. in fin.* qui vult, quod si duorum seruus in fundo vnus ex dominis theſaurum inuenit, totus domini fundi sit; & sic intelligit illam literam, licet ambiguam. Sed secundum intellectum Alder. (vt ibi refert, Gloss.) pro ea parte, quæ seruo quæretur, si esset liber quæretur dominis, pro ea, scilicet, parte, pro qua quisque est dominus serui. Et hæc opinio videtur satis rationalis, vt dicit Marianus Socinus in *d. q. 2.* Sed Petrus, vt ipse dicit, tenet præcedentem opinionem.] Hæcque Guidius, qui postea n. 43. quærit etiam: Quid, si aliquis sit seruus, & vnus in eo habeat usufructum, alter proprietatem, & ipse theſaurum inueniat, cui quæretur? Et respondet ex Socino, quod si iussu usufructuarij fodiendo in agro usufructuarij, theſaurum inuenit, totus erit usufructuarij. Si verò non data ad id opera theſaurum inuenit, pars vna pertinet ad usufructuarium, alia ad proprietarium, d. l. *si is, qui de acq. rer. dom.* quæ decisio est valde singularis. Et huic decisioni consentit etiam ex Theologis Turrian. *loc. cit. n. 25.* & Lugo n. 125.

RESOL. X.

*Ad quem spectet Theſaurus inuentus ab usufructuario?
Et quid, si ignorante domino studiosè, & data opera The-
ſaurum perquisierit usufructuarius?
Et docetur, quod tutor, vel curator cum sit usufructuarius
decime, non habebit partem Theſauri inuenti in fundo
sui minoris, nec eius usum. Ex p. 9. tr. 5. Ref. 9.*

§. 1. **R**espondeo, illum ad instar extranei, qui theſaurum in fundo inuenit alieno, teneri theſaurum repertum cum domino proprietatis ex æquo diuidere. Ita Io. Garcia in *tr. de expensis, c. 22. n. 51.* & alij ab eo cit.

Sup. hoc sup.
in Ref. 5.
His etiam, &
in alio vers.
eius annos.